

JOSE LUIS LIZUNDIA EUSKALTZAIN BERRIARI ERANTZUNA

Jean-Louis Davant

*Abadiñon, Gerediagako Salbadore
batzar-etxean, 2004-VII-23an.*

Agur jaunak et(a) andreak, agur (e)t(a) erdi!

Oso despaze daude Euskal Herriko bi hegialak. Iparrari begira zinez ezkerre, ezkertia, ezkerreta da gure lurra edo herria, halaber gure hizkuntza. Eskuinetik Zuberoako lurralde historiko txikia, «Zuberoa Herria» Athanase de Belapeire apez idazlearen hitzetan; bestetik Bizkaiko jaurreri erraldoia, gure metropoli nagusiarekin; Erkidego Autonomoko jendetzaren erdia, Euskal Herri osoko biztanleetan bostetarik bi...

Euskalkian askazi hurbilak ditu Gipuzkoa mendebaldeko zati zabala eta Arabako euskara. Bergarako Biltzarrean, duela hogeita sei urte, agertu zen euskaraz egin zezaketen erdia pasa, mendebalde horretakoa zela. Argi dago euskara batua ez zela haziko eta hedatuko, bizkaitarren eta kidekoen baimen eta oniritzia barik.

Ezen asko izateaz beste aitzakiarik balukete bizkaieraz edo horren hurbileko euskara batean elakutzen eta elestatzen diren hiztunek, elerraten dutenek: erdiko eta ekialdekoetatik oso urruti daudela hizkeraz. Horretan ere amore eman behar du zuberotarron harrotasunak: gu baino askoz ere diferenteagoak zarete mintzairaz bizkaitarrak.

Segurki besteetarik urruntzen da zuberera, bere azentu tonikoaz eta fonetika bereziaz. Baina idatziz gero, gainera grafia batuan, nafar kutsuko euskalkietarik hurbil agertzen da, bai Iparraldekoekin, bai Nafarroa Garai hurbileko eta ertainekoekin, Baztan eta Ultzamakoekin.

Urrunago gelditzen zaio gipuzkera, bereziki Basabürüko jendeari, beste euskalkietako euskaldunekin hitz egiteko usaia guti baitu (Arbailan eta Pettarrean ohitura gehiago dugu), eta duela guti hango nire askazi batek erraten zidan kasik beste hizkuntza bat zitziola gipuzkera, hiztegi bederen. Zer erran lezake beraz bizkaierari buruz?

Balkanetan bagina, lau euskal hizkuntza bagenituzke gutienez. Baina, Jainkoari eskerrak, Pirinio mendien altzo eta magalean gaude. Batetik ez daude gure bi lurraldeen artean, iparraldetik dago Bizkaia, jende askok ez jakin arren Euskal Herrian ere.

Bestetik ez dira uste den bezain bereizle. Horren adierazle dira Nafarroako bi zatien arteko loturak, Zuberoak Iruñeko erregeekin Erdi Aroan atxiki zituen harremanak, eta urrunago Euskal Herriak eta Kataluniak duten elkarrekiko adiskidantza iraunkorra.

Aldiz bereizle ditugu Frantzia eta Espainiako Estatuak, beren joera eta pretentziona jakobinoekin. Zorionez Europar Batasunak abantaila bat bederen ekartzen digu, muga hori murrizten digula, eta balia gaitezen, gure arbasoek egin ohi zuten bezala.

Zinez despare izanagatik, elkarrenganako deia badute bi hegalek, eta diferentzia horien gainera, hizkuntzan ere halako kidetasun batzuk agertzen zaizkigu, iduriz bitxiak, adibidez hiztegia, *arrasti(ri)*, *natibitate*, eta beste mordo bat. Zelan esplikatu daitezke? Arkaismoari zor ote dizkiogu? Erdikoak diren gipuzkera, lapurtera eta nafarrera mota nagusien ingurutik, idazleek gutiago landu dituzten periferiako euskalkien katea egon ote da, Bizkaitik Beskoitzera inokoa, Araba, Nafarroako erdigunea, Zuberoa eta Garazi, Oztibarre-Amikuzeko eskualdeen gaindi? Haatik arrazoi sakonena izan daiteke aita Villasantek errepikatzen zuen hau: «edonon eta beti, euskara da euskara».

Dena dela, hor dago bi hegalek elkarrenganako tirria, irrika, eta pentsu dut horren izenean hautatu ninduela Jose Luis Lizundia bizkaitar euskaltzain berriak, gaur berari errefera emaitzat, euskalgintzan aspaldiko lagunak izanez gainera. Ohore handia zait, eta plazera ere bai.

Bi hegalek arteko kidetasun horrek ez du baztertzeko, jakina, erdigunearen garrantzia; zubi bezala ere hor dago, beharrik. Bidasoan topo egiten baitute gaurko Euskal Herriak dituen hiru eskualdeek, hizkuntzan ere hor dago batasunerako bilgunea, Koldo Mitxelena erakutsi zigun bidetik: hortik dator kigu gaurko euskara idatziaren hamarretarik zortzia bederen. Baina beharrezkoa zaio inguruko euskalkien ekarpen osatzaile, kualitatibo eta katalizatzailea.

Beraz euskal hizkuntza bakarra dugu, eta hori dela eta, euskara batua ere badugu, bizkaitarrei esker parte handi batean.

Baimen eta oniritziak besterik ekarri digute: beren laguntza osoa, elkarlan handi batean. Gainera, ene ustetan behintzat, bizkaitar idazle batzuk dira euskara batutik hurbilen dabilzanak lapurterari aski leku emanez. Horretan aitzindaria zuten, eta genuen aita Villasante, Arantzazuko fraidea naski, baina gainera, euskara batuaren eraikuntzan gure gidaria hamazortzi urtez.

Villasanteren ganik hurbil egon zen beti Lizundia, haren aholkuen obratzale. Bisirra behar du kalifak, eta Bisir fidela izan zinen Jose Luis, beti Eus-

kaltzainburuaren laguntzaile, Erakundearen eta euskararen zerbitzuko, euskara batuaren langile sutsu eta iraunkorra. Euskaltzainditik at ere hizkuntza zerbitzatu zenuen pizle, antolatzaile, sustatzaile, ikertzaile, baita idazle bezala, ikusiko dugunez. Baina hastetik has gaitezen.

ABADIÑOKOA

Iruñean sortu zen Jose Luis, kasualitatez, amak momentuko lana han edukiz. Gaur nafar baten ondoko dago euskaltzain oso. Berak badaki, eta maiz oroitarazten du, Nafarroako erresuman egon zela Durango alde hau, Gaztelako erregeak Antso Azkarrari hartu arte 1200 urte inguruan eta geroxeago Bizkaiko jaunari eman, Las Navas de Tolosako guduan ekarri zion laguntzagatik.

Predestinazioan ez dut sinesten, baina zorteak badu batzuetan halako umore bat, ironia ez delarik. Haatik kasu honetan «umore» hitza hobetsiko dut, baikorra delako naski gaurko biltzarra bezala. Ez zinen Iruñean zahartu, lau hilabeteetan herri honetara itzuli zinen amarekin, eta geroztik ez zara hainbat hemendik urrundu.

Egia da gaur Durangon bizi zarela, amaren etxetik bizpahiru kilometrotan. Ez da bide luzea, eta ez zait iduri autobidearen zeharkatzea gaizkitzat jo dizuenik Abadiñoko herriak, itxura guzien arabera, eta beraz arrisku handirik gabe oihusta dezaket, aldarrika dirot, abadiñar peto-pettoa zarela, baserri mundukoa gainera, hori baitzen zure haurtzaroan hemengo mundua, etxalde txikiz osatua.

Langilea zen ber denboran mundu hori. Etxalde xume horietan, eremu eskasak eman zezakeen mozkin mugatua, bazterretiko emendio baten behar eta premian zegoen. Aukera hori ekarri zuen Eibarko industriak. Batetik fabrika bat eraiki zuen Durangon, eta horretan behargin eta langile sartu ziren zure hiru osaba. Bestetik Eibarrerako treina egunero hartzen zuten zure bi lehen-gusuk. Ez ziren bakarrak naski, eta horrela honaraino iritsi zen Eibarko sozialismoaren arnasa, bide laburrez naski, hamasei bat kilometrotan osta-osta, doi-doa. Hats hori ere hemengo kulturaren dago, eta bereiziki zurean, Jose Luis.

Ikasketak Abadiñoko eskolan hasi zenituen, bederatzi urteetan, Durangon jarraitu fraide maristen ikastetxean, gero merkataritzan ikasi hor, azkenik batxiller osoa lortu Bilbon, lan eginez bestalde.

EUSKALTZAINDIKO «MAKINISTA»

Lanbidean ere, herritik ez zinen gehiegi urrundu. Udal idazkari lanetan ari izan zara zortzi urtez (1963-1971), lehenik Durangon, gero Garain eta Mañaria-Izurtzan, azkenik udal elkartean.

Ez dakit horri esker ote den, baina beti errespetu handia diezu instituzioei, bereziki demokraziaren oinarriak eta zutabeak diren udalei. Halaber zorrotasun handia ikusi dizut beti legeari dagokiola; zehaztasunaren kezka zuzenbide, eskubide, eginbide sailetan; eta formen ardura nabaria. Beraz legegizon bat bezala ikusten zaitut orokorki, baita Euskaltzaindian, gai akademikoetan eta euskarari begira ere.

Duela hogeita hamabost urte sartu zinen Euskaltzaindiko idazkariorde, eta kargu horri gehitu zizun Akademia honek bere kudeatzailegoa, duela bederatzita urte. Xehetasunetan sartu gabe, luzeegi bailitzateke, zer izan da hor zure lana?

Kalifaren bisirrari konparatu zaitut oixtion, baina errazkeria horretan ezin naiz gelditu. Villasante «gure kapitaina» zela erran zenuen behin, «buru oso instituzionala zuela», baita «izan zuela urte txarretan pilotu bat: *Iker* sailburua, Mitxelena. Hor norbaitek galdetu zizun:» «Eta hi?». Zu isilik egon zinen. Laster galderaren egileak berak eman zizun erantzuna: «Hi makinista!».

Beraz gure makinista izan zara denbora luzean, eta zuk zeuk erranik, botileroa ere behin bederen, Bitoriano Gandiaga zenarekin, 1972an Arantzazun aditz batuaz egin ziren Jardunaldietan, eta badakigu pelotan botileroak izan dezakeen garrantzia, bereziki momentu txarretan.

Eta nola ikusten zaituzte euskaltzainek? Erantzunik onena da gaurko sarrera hau. Ez zaitu Akademiak ustekabeen deitu ispluaren beste alde honetara.

Nik ene alde xumetik nola ikusten zaitudan, ez lagun bezala, baina Euskaltzaindiko kargudun bezala? Erantzun baten bidera, irudi pare bat ekartzen dit frantses literaturak: batetik «la statue du Commandeur», bestetik «l'oeil de Cain». Lehena Molière-ren *Don Juan* komedian agertzen da, bigarrena Victor Hugo-ren *La légende des siècles* epopeian. Begi hori ez da batere Kain-ena, oso aitzitik Kain-i begira dagoena da. Hots Euskaltzaindiaren kontzientzia bezala ikusten zaitut nolabait. Kontzientzia ez da beti gauza goxoa, baina beharrezkoa bai.

Kontzientziarekin dabil oroimena: hori ere adierazten dute aipatu berri ditudan bi figurek, gure hutsez oroitzea, haien ez berritzeko. Euskaltzaindiaren memoria zara, eta zerbitzu handia ekar dezakezu geroari begira. Oso guti gaudе gaur Akademian Koldo Mitxelena zenarekin lan egin dugun euskaltzain osoak. Izendapen urtez ni neu seigarrena naiz, beraz oso gazteak dira besteak, iraganaren berri eman behar diegu, eta zuk gehienik, dena barnetik, luzaz, etengabe bizi izan baituzu.

EUSKALGINTZAN

Euskaltzaindian egin duzun «makinista» lan horrek ez du baztertzeko aukerarik eta ber denboran ere pertsonalki euskalgintzan bete duzun lekua. Goi-

zik hasi zinen, horren lekuko dugula 1961ean Euskaltzaindiari helarazi zenion gutuna. Euskararen batasunaz zenuen kezka, egutegian 12 hilabetentzat 39 izen aurkitzen baitzenituen!

1964an gerra osteko lehen irakaslea izan zinen euskaraz Durangon, Euskaltzaindiaren oniritziar, Santa Anako parrokian, gero Uriko Eskolan.

1966an euskaltzain urgazle izendatua zinen, eta 1967an euskaraz irakasten hasi zinen alfabetatze kanpainan, Euskaltzaindiaren babesean, Rikardo Arregik 1966an Gipuzkoan ideki zuen bidetik. Zuharek diozun bezala:

Rikardo Arregiren bidez Donostia aldeko jendearekin jarri» zinen harremanetan. Beste dimentsio bat eman zizun: jende harekin izan zenituen harremanak, garai hartan isolamendua handia zen eta(...) Euskalgintzan, zaila zen Donostia-koak eta Bilbokoak elkarren berri izatea. Euskaltzaindiko biltzarrak, esaterako, oso gertakizun bakanak ziren. Leku batetik bestera mugitzea zaila zen. Ez zegoen erakundetzerik. (...) Harremanak zailak ziren 60ko hamarkadan. Frankismoa batetik, eta harreman instituzionalik ez, bestetik.

Bai, egoera gogorra zen Hegoaldean. Iparraldean berriz ezazolkeria, hotsa, etsaigoa ere maiz, oso maltzurra.

Euskalgintzan egin dituzun guztiak, ukan dituzun karguak ez ditut aipatuko banan-banan, luzeegi litzateke, *curriculumean* agertuko dira.

Haatik ezin dut isilpean utzi Gerediagaren inguruan egina. *Gerediaga* Elkartearen guraso bat izan zinen, aldizkariaren zuzendariordea, eta geroztik instituzio erraldoia bilakatu den Durangoko Euskal Azokaren sortzaile.

Halaber *Anaitasuna* astekarian hartu zenuen parteaz, bai erredakzioko baztordekide bezala, bai zuzendariorde bezala, hor agertu zituen idazlanak eta mapak bestalde, idazleari dagokion zatian aipatuko baitut.

Hirugarren obra handi bat ezin dut ahortzi, Euskal Idazleen Elkar-tea:1982ko uztailearen 30ean sortu zen, Euskaltzaindiaren babesean. Lehen egoitza Euskaltzaindiak ordu hartan zuena, Ribera kalean. Eragile nagusia, Juan San Martin euskaltzaina, *Jagon* sailburua. Idazkaria zu, Lizundia. Beste zutabeak, Arana Martija eta Jose Mari Velez de Mendizabal.

Udako Euskal Unibertsitatearen sorreran ere parte hartu zenuen Euskaltzaindiarekin. Honek lehen urtean, uztaileko biltzarra karia horretara Donibane Lohizunen egin zuen, eta hirugarren urtean Uztaritzeko Landagoien biletxean. Gero Hegoaldera pasa zen UEU Euskaltzaindiaren babesean: antolakuntza egin zenuen Juan Jose Zearretarekin.

Arrate irratian parte hartu zenuen 1964an, astean hiru bider, Madrilek isilarazi arte. *Zeruko Argian* ere partaide izan zinen, bereziki Rikardo Arregi, Ibon Sarasola eta Ramon Saizarbitoriarekin.

Bizkaiko «zona pastoralen» mapagintzan eskua sartu zenuen. Zure ezkontza egunean ofizial egin zuen Jose Mari Cirarda gotzainak, eta zu bi leketan ezin izan: hitz bat igorri zizuen esposo berriei, 1969ko urriaren hameka horretan.

Ezkontzeko ere ez zinen gehiegi desterratu, eta nik uste ondo egin zenuela, itxura guzien arabera. Zergatik urrun joan, ez dakit nondik, eta noren bila, hortxe bertan zegoelarik, Garai herrian, Lourdes Etxeita andrea, Leiore bion alaba ekarriko zizuna? Ez nintzateke harrituko zuhurtzia balego zure bertute handiena, eta baliatzen ahal zaigu Euskaltzaindian ere.

IDAZLEA, IKERTZAILEA

Euskara batuaz gain, beren euskalkia lantzen dute, zuberotar eta nafar batzuek bezala, bizkaitar idazleek, horietan Lizundiak. Bizkaiera batuaren aldeko apostua egin du aspaldian, azpi-euskalkiak elkarganatu eta grafia berria erabiliz horretan ere.

Begien aurrean dut 1975eko urriaren 31an *Anaitasuna* aldizkarian, Durangoko Azokaz agertu zuen artikulua, «Azokak hamar urte» deitua. Bizkaiera osatuan idatzia dela erran nezake. Begietara heltzen zaidan lehen irudia, grafia batua darabilela, H letra barne, zerbait handirik baitzen hori denbora hartan! Bergarako Biltzarra baino hiru urtez aitzinetik zen, baina Baionakoaren ondoren, 1964ko abuztu bukaeran egin baitzen hura, Lafitte zenaren babesean, besteari bidea irekiz, eta haren aholkuak betetzen ditu Lizundiak bere artikulua horretan.

Egunkari eta aldizkari andana batean idatzi duzu, bai erdaraz bai euskaraz, nagusiki batuan, bereziki *Anaitasuna*, *Euskera*, *Jakin*, *Punto y Hora de Euskal Herria*, *La Gaceta del Norte*, *Egin*, *Deia*, *Correo*, *Diario Vasco*, *El País*, *Enbata*, *Herria*, *Euskaldunon Egunkaria*, *Eraz*, *Anboto...*

Ikertu dituzun gaiak: Politika, baina gehienik euskara, Toponimia, Geografia, Historia. Toponimian agertzen duzu jakituria berezia, elkarri lotuz herria eta hizkuntza, lurra eta euskara, hots, garen bezalako egiten gaituzten bi oinarri nagusiak. Horretan aditua zarela erran dezaket, hiztegia batere behartu gabe.

Iparraldeko lurralde txikien ezagutza sakona ikusi dizut askotan, adibidez kantonamenduen mugez, eta haien artean egin behar litezkeen zuzenketez.

Frantzia beherekoen ere jakitun zara, lehengo probintziez eta lau ehun «pays» xumeez, haien izen, hiriburu, historiaz beti kurios eta jakin-minez, askotan ikasia.

Gai horiek usu aipatu dituzu beraz kazetetan, adibidez *Herria* astekarian.

Badut hemen gu bion arteko oroitzapen baten lekuko, *Enbatan* 1965eko udan agerturiko zure artikulu baten fotokopia: Hazparneko ikastetxera etorri zinen hartan eman zenidan kazeta horretara helarazteko. Frantsesez agertu zen. Pentsu dut gaztelaniaz idatzi zenuela eta nik itzulpena egin nizula. Euskal departamentuaz da zure idazlan hori. Geroztik *Herria* astekarian behin baino gehiagotan aipatu duzun gaia da naski.

HIRUROGEIKO HAMARKADA IPARRALDETIK

Hegoaldera begira ginauden Iparraldeko euskalzale gazteok. Han berpizkunde baten hasiera sumatzen genuen. Gainera Francorena laster bukatuko zela uste genuen. Europa batuaren ametsa bagenuen indartsu. Orduan sortu zen Enbata mugitu politikoa, ber izeneko kazetaren ingurutik. Euskal arazoan konpontzeko, konfiantza handia genuen abertzale politikan.

Halere kulturaren ere saiatzen ginen, horren lekuko Larzabal eta Montzonen antzerkia, laster Daniel Landart-ena, kantugintzan Soroak taldea, Mikel Laberie, Eñaut Etxamendiren lehen kantuak, Goiztiri argialetxea... Lekua kantariak egonaldi bat egin zuen Iparraldean, Etxamendiren berotegietan lan eginez beste hegoaldiar batzuekin...

Gutartean zegoen ere 'Txillardegi', belaunaldi berriko lehen iheslaria. Haren lehenbiziko eleberriak ezagutzen genituen batzuek, Gabriel Aresti-ren olerki liburuak ere hartu genituen.

Euskara Batuari buruzko bilkurak astero eratu zituen Txillardegik Baionako Euskal Idazkaritzan, Kordelieren karrika sonatuan, *Herria* astekariaren alde gainean, Enbata eta Goiztiriren aldamenean. Batzar horietan parte hartzen zuten iheslari batzuek, dela Jeltzaleek (Solaun, Monzon, Retolazak), dela Etakideek (Txillardegik, Iulen Madariaga, Iñaki Irigarai), baita Iparraldeko euskalzale batzuek (ni neuk astero, noizean behinka Roger Idiart, Pierre Andiazabal eta Hiriart-Urruty apezek). Sail hori bukatu zuen Baionako Biltzarrak, Euskal Idazkaritzaren egoitza horretan, 1964ko abuztuaren azken bi egunetan, Piarres Lafitte-ren ardurapean. Euskara Batuari buruzko lehen urrats eta pausoak egin ziren hor, bereziki grafian. Gero Euskaltzaindira joan ziren proposamen horiek, eta ondorioa badakigu, bereziki 1968ko udan eratu zen Arantzazuko Biltzar handiarekin.

Gauza xumeago bat ere egin zuen Euskal Idazkaritzak, urtero Lauaxeta sariaren ematea euskal idazle bati: 1964an ukan zuen Juan San Martin-ek (ez zen oraino euskaltzaina uda hartan, 1964ko abenduaren 12an izendatuko zuten), eta Rikardo Arregi gazteak, kazetari lanagatik, 1965ean. Ber urtean Li-

zundia-ren ezagutza egin nuen, Hazparneko ikastegira burutu zuen txango bati esker.

Bai, zinez emankorra izan zen, Iparraldean ere, hirurogeiko hamarkada hori. Orduan esnatzen eta mugitzen hasi zen gaur hain gaztea ez den gure belaunaldi hau, harremanak lotuz euskalgintzan mugaren alde honetakoekin: Mendebaldekoekin jakina, baina Hegoaldekoekin ere, hots Nafarroa garaiko euskalzaleekin. Arras ongi oroitzen gara emaztea eta ni, 1966ko udan Iruñeko parte zaharrear egin genuen bisita batez. Gidari genuen Donapaualeko Helene Gueraçague, Iruñean irakasle zena. Horko euskaltzale batzuekin harremanetan ezarri gintuen. Elkarrekin bisitatu genuen, katedral ondoan, barne xahar, hits eta txiro bat. Hor ireki beharra zen ondoko asteetan Nafarroa Garaiko lehen ikastola, hamar bat haurrekin. Han ere egin dute bide, nekezien gaineratik.

Beraz hamarkada emankorra Euskal Herriko hiru eskualdeetan. Haatik ez zen erraza izan, horren adibide onena dugu bukatu zuela Burgosko auzi famatuak.

POLITIKAN

Euskal politikan ere sartu zinen zuzenean. Lehenik ez dezaket ahantz E.H.A.S. alderdian parte hartu genuela biok, duela hogeita hamar urte hasirik, oraino bizi zela Franco jeneral eta Caudilloa. Gero zuek Mendebaldean, autonomia lortu zenuten, eta zuk hemengo instituzioetan parte hartu zenuen hautetsi karguetan:

- Bizkaiko Batzar Nagusietan hiru aldiz, hiru legealdi osoz 1979-1980, 1987-1991, eta 1991-1995, hor kargu bereziak betez.
- 1980an Eusko Legebiltzarrean parlamentari, bigarren idazkari, lege gaietan ponente, Gernikako Estatutuaren 6. artikulua zirriborroan idatziz, bi proposamen hauekin: bata Euskaltzaindia erakunde ofiziala izango zela Estatutuan idatzita egon zedin, bestea Nafarroa eta Iparraldearekin harremanak ukaiteko aukera izan zedin Estatutu horren arauetan.

Baina politikari ohia izanarren, kultura lehen dela diozu argi eta garbi, Federico Krutwig zenaren ondotik.

Politikari askoren kultura eskasa ere salatzen duzu, eta nire ustez oso zuzen zaude. Ezjakin bati arma baten ematea, zinez arriskutsua da. Jendarte zibilizatu batean, aginte politikoaren esku egon behar dute armek, horretan legitimitatea legebiltzarrek eta gobernu demokratikoek dute. Hori behar da, haatik ez da nahikoa, legitimoa izatea ez da nahikoa, boterea ez da aski, aha-

la ere behar da, eta egiazko ahala, sakona eta iraunkorra espiritutik badator. Hori errepikatu behar diegu naski gure hautetsiei, behin ere amore eman gabe.

EUSKALDUN FEDEDUN?

Marratxoa behar ote da bi hitz horien artean? Ala koma bat aski da? Ala bi hitzak solte utzi behar dira, beren artean ezer barik? Gai akademikoa izan daiteke hau ere. Haatik ene kaxa, uste dut loturarik ez dela hor, zeren norbait izan daiteke euskaldun eta fededun, beste bat euskaldun eta ez fededun, hirugarren bat fededun eta ez euskaldun, baskoa izanarren.

Haatik ez genuke punta batetik bestera joan behar, eta arrisku hori gaur ikusten dut belaunaldi gazteagoen baitan, batzuetan iduri bailuke fededun izatea oztopo bat dela euskaldun ona izateko. Euskal kazeta batean irakurria dut berriki galdera bat harrigarria: nolaz fededun izan daitekeen, edozein erlisiontan, pertsona jakintsu bat? Horrelakorik ez nuen orain arte sekulan entzun, ateo militanteen ganik ere!

Iduri luke integritismo batetik bestera pasatzen ari dela, ustekabea, Euskal Herriko inteligentziaren zati bat: zuritik gorrira, edo beltzera...

Fededuna den ala ez Jose Luis Lizundia, berak jakingo du, ez da ene afera. Baina gauza bat segurra, ez da integrista, ez da jansenista, pentsakera guztietako pertsonekin lan egiten du arazorik gabe, hori baita beharrena, bereziki Euskaltzaindia bezalako erakunde batean.

Azpimarratu beharra dago, inolako zatiketarik ez dugu euskaltzainon artean erlisionagatik, ez eta politikagatik ere. Euskara dugu hor barnean politika bakarra. Oinarrizko puntu premiatsuen horretan denok bat gaude. Eskerrak zuri bereziki, Lizundia, sail eta maila horretan beti eman duzun etsenplu onagatik.

GEROARI BEGIRA

Oroimena ez da iraganari begira egoteko betaurrekoa, baina geroa haz dezakeen iturria. Oso baliagarria zaigu Lizundiaren esperientzia, eskarmentu sakon eta luzea. Barrenetik bizi izan du Euskaltzaindiaren ibilera, hogeita hamalau urtez. Bukatzen ari zaigu historiako epe bat, garai emankorra, Villasanterekin lehenik, Haritschelharrekin gero. Euskara Batuaren oinarriak ediren eta finkatu ditu lehenak, xinaurri lanez, aitasunez, kemen apalez eta diplomazia zuhurrez. Erakundeari behar zuen ospea eman dio bigarrenak, plazaratuz, plazagizon sutsu eta noble baten eginbidea betez ederki. Biek ekin dute jakina euskaltzainon laguntzarekin, eta bereziki Lizundiaren gain bermatuz.

Orain zer egin behar du Euskaltzaindiak, Euskal Herriko bi legebiltzar eta gobernuek, hiru eskualdeek eta bost probintzia edo departamenduek, gehi Unibertsitate publiko ala pribatuek egin ez dezaketenik? Zer norabide hartu behar du? Nolako Euskaltzaindia, zelango euskaltzainak eta zer kopurutan behar ditu euskarak, biharko Euskal Herriak?

Ni Euskaltzaindiko zaharretarik naiz orain, hogeita hamar urte baituke laster euskaltzain oso izendatu nindutela: beraz ez naiz luzaz egongo. Gazte-agoak behar dira, eta bereziki emakumeak. Erreforma sakonen beharra ikusten dut, eta ez naiz bakarra. Horiez gogoeta sakonak egingo ditugu nik uste euskaltzain guztiok elkarrekin. Hor gako eta giltza baliosa izanen zaigu, Lizundia, zure oroimena, ikuspegi seguruekin.

Esker mila zuen arretaz eta pazientziaz. Agur jaunak et(a) andreak, agur (e)t(a) erdi!